

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen.

(Lovforslaget (nr. 141) findes i tillæg A. sp. 1813, fremsættelsen i tidenden sp. 3707).

Første næstformand (From): Sammen med denne sag foretages de under punkterne 7 og 8 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v.

(Lovforslaget (nr. 142) findes i tillæg A. sp. 1841, fremsættelsen i tidenden sp. 3707).

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om statstilskud til Københavns kommunale skolevæsen.

(Lovforslaget (nr. 143) findes i tillæg A. sp. 1847, fremsættelsen i tidenden sp. 3707).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Dupont: Det kan måske synes i god tid at foretage ændringer i folkeskoleloven, men det skal huskes, at der allerede i 1962 blev foretaget visse ændringer, der bl. a. tog sigte på at indrette børnehaveklasser på forsøgsbasis og andre tekniske ændringer. Det er derfor ikke unaturligt, at der bliver foretaget yderligere ændringer, som udviklingen har begrundet. Det er i det hele et spørgsmål, om vi ikke også på det strukturelle område skulle gå i gang med ændringer, så folkeskoleloven ikke altid skal hænge 20-25 år bag efter udviklingen i erhvervslivet såvel som i opfattelsen af børneopdragelsen i øvrigt.

Imidlertid må jeg anerkende ministerens argumentation om, at vi må være færdig med forsøgene om tilvalgs- eller tilbuds-skolen, ligesom undersøgelserne om undervisningspligtens udvidelse må betyde, at der skabes større variationer i mulighederne for ungdommens uddannelse. Det må imidlertid ikke blive en sovepude. Vi har i realiteten gennem loven af 1958 gennemført den udelte skoleform, så vi kan fastslå, at 65 pct. af samtlige folkeskoleklasser føres udelte frem til og med 7. klasse. Derefter foretages

delingen i 8., 9. og 10. klasse og realafdelingen. De igangværende forsøg med tilvalgsformen er vel fremkommet ikke alene på baggrund af den svenske ordning, men også fordi der i realafdelingen er opstået en naturlig trang til at bruge 8., 9. og 10. klassernes succesrige undervisningsform. Forsøgene bør afsluttes hurtigt, og overvejelserne vedrørende undervisningspligtens forlængelse må kunne sluttes ret hurtigt.

Jeg er enig i, at forlængelsen af skolepligten må komme på den måde, at der åbnes adgang ikke alene til at fortsætte undervisningen i folkeskolen, men også under andre former som efterskole, ungdomsskole og faglige uddannelser — dette så meget mere som gennemsnitlig 85 pct. af de unge alligevel fortsætter i 8. klasse, ligesom ansættelsen som elev eller lærling først sker for en tredjedels vedkommende efter det 15. år, for ca. en tredjedel efter det 16. og for resten efter det 17. år.

Selv om jeg således er enig i, at der ikke skal røres ved det strukturelle i det foreliggende lovforslag, må jeg bekende mig til, at problemet om en ændring er ved at rejse sig med stor styrke.

De foreliggende forslag om ændringer i folkeskoleloven kan jeg på min gruppes vegne give min fulde tilslutning. For det første løftes børnehaveklasserne ud af forsøgsstadiet; der kan, hvor de fornødne lokaler er til rådighed, indrettes børnehaveklasser. Forsøgsordningen har kun givet 97 klasser og betydet, at mange kommuner, som gerne ville indrette klasserne, ikke har kunnet gennemføre dem. Selv om forsøgsudvalget giver tanken om generel tilladelse til indretning af børnehaveklasserne en behersket tilslutning, ligger der dog en anerkendelse i tilkendegivelsen. Der står i lovforslagets bemærkninger,

„at man ikke kan afvise, at der i børnehaveklasser kan præsteres arbejde af pædagogisk betydning“.

Egentlig er det jo mærkværdigt, at forsøgsarbejdet skulle igennem, idet der jo i mere end 50 år har været arbejdet med disse klasser i Esbjerg. Nå, der er vel ingen grund til mere drilleri om den sag. Nu bliver der givet grønt lys, når lokalerne er til stede.

Det er også rart, at det i bemærkningerne og ministerens fremsættelse fastslås, at det

[Dupont.]

ikke er rimeligt at holde klasserne på forsøgsstadiet. Det fastslås endvidere, at det er børnehave- og fritidshjems lærere, der kan antages til dette arbejde, som ikke indebærer egentlig undervisning. Børnehaveklasserne skal være mellemlid mellem hjemmet og skolen og mellem den egentlige børnehave og skolen. Barnet i 5-6 års alderen trænger ofte til miljøforandring. Børnehaveklassens skolevendte form kan betyde skolemodning, tilpasning til skolen. Barnet vænnes til at leve kollektivt, vænnes til skolens rytme, at modtage en kollektiv besked. Den egentlige skolegangs begyndelse i 1. klasse lettes for mange af de besværligheder, som de ikke-tilpassede udgør. Disse erfaringer er gjort, og det er godt, at der nu gives adgang til at tilfredsstille det behov, som såvel skolemyndigheder som forældre har givet udtryk for.

Der er ingen grund til at komme ind på de mere praktiske ændringer om, at indskrivningen i børnehaveklassen kan foregå, når barnet er fyldt 5 år, men endnu ikke 7 år. Vedrørende lokalernes placering overlades det til ministeren at fastsætte regler herom. Jeg går ud fra, at disse regler aftales med bl. a. Dansk Børnehaveråd og på baggrund af de erfaringer, man har fra Esbjerg og andre steder. Det er vel også en forudsætning, at ministeriet yder 85 pct. til lønningerne; det vil i det udvalg, der nedsættes, være rart at drøfte tilskudsreglerne i øvrigt.

Den anden vigtige ændring i lovforslaget er understregningen af, at kommunerne er pligtige at indrette undervisning for 8., 9. og 10. klassetrin, når mindst 20 elever melder sig, ligesom de er pligtige at betale undervisningen i en anden kommuneskole gennem skoleforbund eller ved aftaler med private skoler eller ved at betale for efterskoleophold af mindst 5 måneders varighed, hvis muligheden ikke her er til stede lokalt. Selv om en del af lovforslaget har været praktiseret, er det et betydeligt fremskridt, at vi nu går helt op til 10. klassetrin, hvilket

yderligere vil animere forældre til at lade deres børn få del i en 10-årig undervisning.

Forhøjelse af tilmeldingstallet fra 10 til 20 elever er også af stor værdi. I øjeblikket har vi alt for mange små klasser på disse alderstrin. Gennem større elevtal gives der langt bedre muligheder for differentieret undervisning i den erhvervsbetonede retning. Forslaget animerer kommunerne til at foretage en virkelig koncentration af denne undervisning. Det kan ikke være rigtigt, at vi har private og kommunale skoler, der arbejder med hold i den erhvervsbetonede undervisning, bare byggende på 8-10 elever. Det er ikke muligt på den måde at skabe en tilfredsstillende differentiering; her må der for alvor sættes ind for en rationel centralisering af undervisningen, ikke for at skabe mastodontskoler, men for at skabe en nuanceret undervisning, der kan tilgodes de unges lyst og evner.

Hvad angår adgangen til efterskoleundervisning og kommunernes betalingspligt, når der ikke er indrettet tilsvarende undervisning i kommunen, er dette et stort fremskridt, men spørgsmålet er, om der ikke skulle gives øget adgang til betaling af efterskoleundervisningen, idet man jo meget vel kan komme ud for tilfælde, hvor det selv om kommunen har en tilsvarende undervisning, alligevel ville være godt, om der blev givet de unge en chance for de varierede muligheder.

Bortfaldet af det særlige driftstilskud, der har været ydet med 2 kr. pr. time for såvel 8. som 9. og 10. klassetrin eller med 3.264 kr. pr. klasse, vil naturligvis ikke blive modtaget med særlig stor begejstring af kommunerne. Det må imidlertid erkendes, at undervisningen i disse klasser nu indgår som normalt led i folkeskolen, hvorfor det ikke kan være rimeligt at opretholde dette tilskud, der jo i realiteten betyder, at dækningsprocenten for lærerlønningerne ikke bliver 85, men over 90.

I lovforslaget om ungdomsskoler og aften-skoler fastholdes imidlertid tilskuddet til

[Dupont.]

8. og 9. klasse i folkeskolen på Færøerne, idet staten kun dækker lærerlønningerne på Færøerne med 55 pct. Tilskuddet til de private skolars 8., 9. og 10. klasse fastholdes ligeledes med den begrundelse, at tilskudslovgivningen står foran en revision. Dette kan min gruppe erklære sig indforstået med, men det må påses, at de private skoler ikke stilles bedre end den offentlige skole.

Ændringen i folkeskolelovens § 27 om læreres, skoleinspektørers, viceinspektørers og førstelæreres ansættelsesforhold betyder en lettelse for kommunerne, idet man ved centraliseringen af skolevæsenet ofte er kommet i vanskeligheder, fordi der ikke var pligt til at undervise i det samlede skolevæsen.

Det må hilses med tilfredshed, at det i lovens § 13 fastslås, at der ikke må gives talkarakterer i 1.-7. klasse; der har på dette område hersket megen vilkårlighed.

I det foreliggende lovforslag savner jeg — det vil jeg gerne sige, selv om vi ikke skal gå ind på skolestrukturen — forskellige ting. Det gælder f. eks. spørgsmålet om delingen af klasserne i A-, B- og C-linjer. På trods af yderst udviklede afstemningsregler, hvor der kræves 75 pct. tilslutning, for at forældrene kan få gennemført udelte klasser, viser det sig, at der er 64,9 pct., der føres udelte op. Hvert år skal samtlige 5. klassers forældre gennem denne udviklede afstemningsprocedure. Det har været en fordel, at forældrene blev samlet omkring problemet, men det virker ikke godt, at der hvert år skal foretages denne meget krøllede afstemning. Det kunne ønskes, at der her foretoges en ændring, f. eks. gennem cirkulære, hvis man ikke direkte kan gå til en lovændring på dette område.

Det er egentlig beklageligt, at de overvejelser, undervisningsministeren har foretaget vedrørende tilskud til befordring af elever mellem hjem og skole, ikke har bundfældet sig i et ændringsforslag. Det er mit håb, og det er min forståelse, at ministeriets færdselsudvalg vil kunne fremkomme med udtalelser mellem første og anden behandling, så at vi, i hvert fald når det drejer sig om stærkt trafikerede færdselsveje, kan foretage dispensationer. I øvrigt ville det være rart, om samtlige kommuner,

også købstadkommuner, kom ind under adgangen til at få tilskud til transport af børn, så meget mere som alle kommuner over skolefonden yder bidrag hertil.

En lovregel om tilskud til transport af gymnasieelever er egentlig også tiltrængt.

Hvad angår 5 dages ugen, som ministeren omtaler i fremsættelsen, er det min opfattelse, at denne sag ikke bør gennemføres, før det er sket generelt for hele erhvervslivet; selv da vil det være et problem, hvordan sagen skal gennemføres. Ville det ikke være rigtig, om der på ministeriets foranledning nedsattes et udvalg, som kunne foretage en undersøgelse af hele problemstillingen, så der eventuelt gennem igangværende og nye forsøg blev skabt et grundlag for, hvorledes problemet til sin tid skulle løses?

Det er glædeligt, at ministeren har haft under overvejelse, om der med henblik på en modernisering af disciplinærreglerne kunne være anledning til at foretage ændringer i lovgivningen. Jeg er klar over, at ministeren vil udsende et cirkulære, men det er helt klart, at der bør ske ændringer, for at nogle af de aspekter, udvalget har arbejdet med, kan blive tilgodeset. Vil ministeren kunne tænke sig i lovsform at skabe mulighed for, at opdragelse til demokrati bliver en levende realitet for børnene? Dette at børnene selv er med til at fastlægge rammerne for omgangsform og samkvemsregler i skolen, betyder noget for forståelsen af at leve i et skolesamfund. Hvis vi ser på skolens formålsparagraf, vil det meget let kunne ses, at den trænger til en modernisering. Der står i § 1, stk. 2 og 3:

„Folkeskolens formål er at fremme og udvikle børnenes anlæg og evner, at styrke deres karakter og give dem nyttige kundskaber.

Kristendomsundervisningen i folkeskolen skal være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære.“

Disse to punkter er udmærkede, men det er, som man helt har glemt, at vi lever i et moderne demokratisk samfund, hvor det gælder om ikke alene at skabe mulighed for evner og anlæg og kundskaber, men hvor der også må opdrages til demokrati. Det kan gøres ved, at der i formålsparagrafen også kommer til at stå noget om forældrenes medansvar og medarbejde, noget

[Dupont.]

om elevernes mulighed for at øve indflydelse på forholdene i skolen. Jeg vil ikke bruge ordet elevråd, men opdragelse til at udnytte elevernes medarbejde og ansvar.

Selv om jeg ikke venter, at ændringen i formålparagraffen kan ske, før vi ændrer i strukturen og i undervisningens længde, så har det været mig magtpåliggende at fremføre disse synspunkter, netop fordi jeg ved, at interessen for skolens anliggender er stigende i forældre kredse, samt at skolelovens progressive undervisningsformer kræver en medleven af forældrene. Da det endvidere har vist sig, at der blandt de unge ofte savnes selv det enkleste kendskab til demokrati, til samfundsforhold og til social indstilling, mener jeg, at vi ved at fastslå denne demokratiske opdragelse og medleven også for børn og unge skaber større forståelse for, at de demokratiske goder er noget, der er værd at arbejde og kæmpe for. Disse problemer bør derfor også indgå i den kommende debat om skolens struktur.

Med disse ord kan jeg anbefale de tre fremsatte lovforslag til vedtagelse.

Holger Hansen: Må jeg begynde med en anerkendelse af undervisningsministerens fremgangsmåde ved fremsættelsen af disse lovforslag. Jeg synes, vi skylder ministeren tak for, at lovforslagene følges af grundige, og jeg synes meget oplysende, bemærkninger, ligesom vi har fået bekendtgørelsen som bilag. Det letter arbejdet og sparer os for mange spørgsmål. Der skal, dette til trods, nok i udvalget blive lejlighed til at stille spørgsmål endda.

Må jeg om forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen indledningsvis sige, at vi i venstre er enig med undervisningsministeren i — og jeg forstår, at vi her er til dels i modsætning til hr. Dupont — at tiden til principielle ændringer i skoleloven af 1958 ikke er inde. Endnu er vel knap noget helt skoleløb under denne lovgivning gennemført. Det er, dette til trods, givet, at som udviklingen har formet sig siden 1958 i et samfund i hastig udvikling, hvor kravene til undervisning bliver stedse større, finder der en løbende debat sted om det grundlæggende i undervisningen, som jo er folkeskolen. Vi mener i venstre,

at skoleloven af 1958 har været en god lov, og vi er da helt klar over, at i løbet af kortere eller længere tid vil hele strukturdebatten samle sig og føre til en ændret lovgivning på dette område. Men vi er som sagt enige i, at tiden hertil ikke er inde. Vi skal altså ikke, efter min opfattelse, diskutere skolestruktur, men vi er i mit parti velvilligt indstillet over for en drøftelse af de ændringer i folkeskoleloven, som undervisningsministeren her har forelagt os.

Der blev for 4 år siden gennemført en forsøgsordning, der gav kommunerne mulighed for at oprette det, der dengang hed særlige klasser for børn under den undervisningspligtige alder. Nu ønsker ministeren at lovfæste en almindelig regel om sådanne klasser, hvor i øvrigt vilkårene derfor er til stede. Ministeren henviser til resultaterne af de forsøgsklasser, der har været, og fremhæver, at det nu ikke længere er rimeligt at blive på forsøgsstadiet. Jeg tror, ministeren har ret i, at interessen for disse klasser hos forældrene og i mange kommuner er meget stor, men jeg må dog understrege de ord, folkeskolens forsøgsudvalg har givet dette lovforslag med på vejen, hvoraf det fremgår, at man hverken tør bekræfte eller afkræfte disse klassers pædagogiske betydning. Vi må naturligvis tillægge forsøgsudvalgets udtalelser megen værdi, og det fører mig til at sige til undervisningsministeren: vi går på tynd is. Vi får at vide af forsøgsudvalget, at de eksisterende børnehaveklasser frembyder et broget billede.

Det forekommer mig, at vi i folketingsudvalget dog må søge at afklare spørgsmålet, hvad vi vil med disse klasser, inden vi lader dette lovforslag forlade folketinget. Jeg ved godt, at under lovforslagets § 1, nr. 10, har man forsøgt at formulere en slags formålparagraf for disse klasser. Jeg synes, den er meget svævende og meget løs, og, undskyld mig, jeg synes ikke, den er farlig meget bevendt; jeg må bede om, at vi må se meget nøje og meget indgående på den under det udvalgsarbejde, der formentlig kommer i gang, når vi har haft denne første behandling.

Da vi i 1962 gennemførte forsøgslovgivningen om børnehaveklasserne, var vi nogle, der måtte overvinde en skepsis for at gå med; det lagde vi ikke skjul på dengang.

[Holger Hansen.]

Som en af dem, der havde det sådan, må jeg sige, at min skepsis over for selve dette at have forklasser er blevet mindre, men jeg nærer først og fremmest 2 betænkeligheder. For det første, at vi ikke rigtig har gjort os klart, hvad vi skal putte ind i disse klasser, og det beviser jo i øvrigt forsøgsudvalgets skrivelse, mener jeg. For det andet: hvad vil det pædagogiske resultat blive, når vi opretter frivillige børnehaveklasse, hvorefter udgangspunktet vil være, at førsteklassebørn over for skolemiljø og på andre måder vil være forskelligt stillet, alt efter om de har været i børnehaveklassen eller ikke? Dette sidste er et problem, og jeg tror, det endda er et problem af ganske stort format. Jeg er ikke lærer, men jeg kan da forestille mig, at der kan opstå vanskeligheder og vil opstå vanskeligheder, når halvdelen af børneflokkene har siddet på skolebænken før, ganske vist under en anden form for undervisning, og den anden halvdel kommer som nye. Vi må søge at undgå, at disse klasser bliver opbevaringssteder — jeg vil nødigt have, at nogen lægger noget odøst i dette udtryk, det er ikke meningen. Vi må søge at gøre dem til det, jeg vil kalde forklasser til folkeskolen.

Vi stiller os altså velvilligt til en drøftelse af disse ting, men vi må ikke hoppe ud i dette med bind for øjnene. Vi må i udvalget grundigt undersøge de ting, jeg har peget på, og andre og undersøge, om vi har andre muligheder end de af ministeren foreslåede for at imødekomme det behov, som jeg tror vitterlig er til stede. Men det må ikke betyde, at vi hermed sinker udbygning af skolevæsenet efter 1958-loven andre steder.

Forslaget om at lempe kommunernes pligt til at oprette 8. klasser mener vi er rigtigt. Vi gav allerede ved behandlingen af skoleloven i 1962 udtryk for, at elevtallet 10 som skæringspunkt for kommunernes pligt til at oprette 8. klasser nok lå i underkanten. Vi kan altså anbefale denne ændring, i særdeleshed i betragtning af at der foregår en centraliseringsudvikling også på dette område.

Vi kan også tiltræde principperne i lovforslagets § 1, nr. 2, for så vidt angår kommunernes betalingspligt, men jeg vil gerne komme tilbage til dette under udvalgsarbejdet. Jeg synes, paragraffen er meget ind-

viklet, den er i hvert fald meget svært forståelig for folk, som ikke er vant til at læse den slags ting; jeg tror, vi skal forsøge at file den lidt klarere til.

De nye regler angående læreres ansættelse vil være særdeles velkomne i mange sammenlægningskommuner. Det har været et problem, som de fleste steder er blevet løst til alles tilfredshed, men som sine steder har voldt vanskeligheder, måske endda også for de allerede ansattes vedkommende.

Vedrørende de foreslåede regler for ansættelse af skoleinspektører, viceinspektører og førstelærere vil jeg gerne tage forbehold. Jeg finder affattelsen uklar og for snæver, og jeg mener, at vi må søge både at gøre den klarere og at få den ændret undervejs. Det er vel uden videre klart, at disse regler drejer sig om nyansættelser, og så kan vi da drøfte dem uden nogen form for liden-skab, hverken i den ene eller den anden retning.

Ophævelsen af det særlige driftstilskud til 8., 9. og 10. klasserne kan venstre tiltræde. Vi finder det rimeligt, at disse klasser har den samme stilling som folkeskolens klasser i øvrigt. Jeg vil dog gerne spørge ministeren: hvor mange penge ligger der heri? For det er jo givet, at når kommunerne mister et tilskud, ja, så betyder det øgede udgifter for kommunen selv. Jeg ville godt have at vide: hvilken størrelsesorden ligger det på?

Også de ændrede regler for sammenlagte kommuners mulighed for at opnå tilskud ved eventuel videre centralisering af undervisningen finder vi velbegrundede og kan tiltræde.

Lovforslaget om ungdomsskoler og aften-skoler m. v. og lovforslaget om ændring i loven om statstilskud til Københavns kommunale skolevæsen kan vi tiltræde med den begrundelse, jeg har gjort rede for ved omtalen af de hermed sammenhængende regler i folkeskolelovforslaget.

Jeg kunne måske til den højtærede undervisningsminister stille det spørgsmål: hvordan går det med de forhandlinger, der føres om hele problemet vedrørende realskolernes tilskud? Vi ved jo udmærket godt, at der mange steder er besværligheder, knaphed — steder, hvor det kniber. Jeg vil gerne spørge ministeren: hvordan går disse forhandlinger, hvornår kan vi forvente disse forhandlinger afsluttet?

[Holger Hansen.]

Jeg kan altså tilsiige lovforslagene en velvillig behandling i udvalget. Mit partis stilling til hovedsagen i denne lovgivning, nemlig børnehaveklasserne, er den, at vi forstår det pres, der er for at få forsøgsordningen afløst af en almindelig ordning; men vor endelige stilling vil afhænge af udvalgsbehandlingen. Kan vi dér sikre os, at det rette sigte for disse klasser er lagt, og at vi ikke her ved at lukke noget op for nogle gør det sværere for andre at opnå det væsentlige: at få udbygget deres skolevæsen efter 1958-loven, ja, så vil vi kunne stemme for forslaget — og gøre det med glæde.

Ellen Strange Petersen: Må jeg tage det korteste lovforslag først, forslag til lov om ændring i lov om statstilskud til Københavns kommunale skolevæsen. Min gruppe har kun én indvending over for dette lovforslag, nemlig ikrafttrædelsesdatoen: 1. august 1966. Vi mener, det er uheldigt, at ændringen skal ske så tidligt, eftersom kommunen har lagt budget for det kommende skoleår, og vi vil derfor foreslå, at datoen ændres til 1. august 1967.

Hvad angår udbygningen af 8.-10. klasserne, kan vi tiltræde forslaget. Vi finder det rimeligt og hensigtsmæssigt, både under hensyn til den offentlige økonomi og til mangelen på lærere, at grænsen for kommunernes pligt til at oprette 8. klasse sættes op fra 10 til 20 elever. Det er en fornuftig rationalisering.

Hvad børnehaveklasserne angår, har jeg derimod nogle betænkeligheder, som jeg gerne vil fremsætte. Vi medvirkede til forsøgsordningen og har principielt intet imod småbørnsklasser, men dels er der meget, der tyder på, at forsøgsstadiet langtfra er overstået endnu, dels er jeg betænkelig af sociale grunde med henblik på de almindelige børnehaver. Den udtalelse, der er kommet fra folkeskolens forsøgsudvalg, underbygger mine betænkeligheder, hvad angår børnehaveklasserne set i relation til folkeskolen. I øvrigt vil jeg gerne takke ministeren for de bilag, der foruden bemærkningerne er optrykt i lovforslaget; det er altid rart at vide på forhånd, hvad de sagkyndige mener. Men de eksisterende børnehaveklasser frembyder åbenbart et så broget billede,

at det er svært at drage en samlet konklusion af deres værdi.

Folkeskolen lider endnu under lokalemangel, og børnehaveklasser må derfor mange steder betragtes som lidt af en luksus, man først efterhånden vil kunne få råd til. Jeg håber oprigtigt, at det i overskuelig fremtid bliver muligt at overvinde lokalemangelen i folkeskolen, og jeg håber også, det bliver muligt at åbne adgang til, at børn, der er tidligt skolemodne, kan komme tidligere i skole. Om så deciderede legeklasser som børnehaveklasserne er det rigtige for sådanne tidligt skolemodne børn, stiller jeg mig derimod tvivlende over for.

Mine væsentligste indvendinger skyldes imidlertid sociale betragtninger. Det er ikke undervisningsministerens område — det ved jeg godt — og det ene ministerium ved måske ikke altid, hvad det andet gør, men så må det være en opgave for os menige folketingsmedlemmer, der tvinges til at se sagerne ud fra forskellige synsvinkler, at appellere til et bedre samarbejde ministrene imellem.

Stillingen for den almindelige sociale og socialpædagogiske børnehaver er endnu så vanskelig, ja, den er ligefrem nødstedt, så dens problemer bør løses først. Jeg vil gerne tage Århus, som jeg kender bedst, som eksempel. En børnehaver, som jeg i de sidste år har fulgt nøje, nemlig Guldbryllupsasylet, er normeret til 80 børn, og der er indskrevet 80 børn i den, heraf 16 halvdagsbørn. Børnehaven er indrettet i en gammel, upraktisk villa, der engang i fortiden er bygget til én familie. Der er trængsel og larm fra morgen til aften og altid opslag om epidemiske sygdomme. Dette er ingen kritik af ledelsen, tværtimod. Der gøres et beundringsværdigt arbejde af lederen og medarbejderne, for at børnene skal kunne trives og befinde sig godt; men det er vanskelige forhold både for de voksne og for børnene, og ingen forældre tør knurre over forholdene, for der står 100 børn på venteliste for at komme ind i bare denne børnehaver. Udearbejdende mødre, enlige mødre går tiggergang for at få deres børn ind i trængslen. Det er de sociale vilkår for børnehavebørn i 1966.

Børnehaveklasser ved de nærliggende skoler vil ikke løse noget problem for en sådan børnehaver; en børnehaveklasse, der

[Ellen Strange Petersen.]

er åben 2-3 timer om dagen, vil kun kunne benyttes af de, om jeg så må sige, rigtige børnehavebørn, hvis disse daglig bliver fulgt frem og tilbage mellem de to institutioner, og det vil betyde, at de samtidig skal tilpasse sig to institutionsmiljøer. Jeg tvivler på, at det skulle være særlig gavnligt for børnene.

Man er inden for skolen så bange for at dele børnene tidligt efter evner, det kan give dem komplekser. Hr. Dupont var også inde på spørgsmålet om delingen, og jeg vil gerne spørge: hvad med de udearbejdende mødres småbørn? Jeg er bange for, at børnehaveklasser, sådan som de nu tegner sig, bliver en slags overklassebørnehave i forhold til den oprindelige børnehave, nemlig klasser, der fortrinsvis kan søges af hjemmевærende mødres børn.

Men det allerværste er efter min opfattelse, at børnehaveklasserne vil suge børnehavelærerne til sig, fordi arbejdsforholdene i børnehaveklasser er bedre end i den almindelige børnehave, og der er i forvejen en meget betænkelig mangel på børnehavelærere. Kort sagt, hvor smuk tanken om børnehaveklasser som overgangsled til skolen end kan være, mener jeg ikke, tiden er moden til at give los for oprettelse af børnehaveklasser. En betingelse må det i hvert fald være, at behovet for børnehaver er nogenlunde dækket, og jeg nærer i øvrigt de samme betænkeligheder som hr. Holger Hansen med hensyn til, om man har fundet frem til det rigtige indhold for børnehaveklasser.

Under henvisning til ministerens bemærkninger i fremsættelsestalen vedrørende reglerne for befordring af eleverne mellem hjem og skole mener jeg, det vil være hensigtsmæssigt at afvente den omtalte udtalelse fra det ministerielle skolefærdselsudvalg, inden folketinget tager endelig stilling. Jeg vil imidlertid allerede nu spørge ministeren, om kommunerne har ret til uden refusion at etablere kørsel, hvor der skulle være særlige trafikale vanskeligheder, f. eks. hvor den normale skolevej er stærkt trafikeret. Det er blevet hævdet over for mig fra en bestemt kommune, at trods beboernes henstilling om etablering af kørsel er det blevet nægtet under henvisning til, at man

ikke måtte arrangere det for egen regning. Jeg vil gerne høre, om det er rigtigt.

Jeg skal i øvrigt ikke holde noget skolepolitisk foredrag, men da nu hr. Dupont talte om den røde betænkning, vi har fået, vedrørende forholdsregler til opretholdelse af god orden i skolen, vil jeg gerne have lov til at stille bare et lille spørgsmål til undervisningsministeren: hvorfor har der slet ikke været kvindelige medlemmer i det udvalg, ministeriet nedsatte? Burde det ikke have været tilfældet?

I øvrigt vil jeg tilsige interesseret medvirken til en revision af det nævnte lovforslag i et udvalg.

Helveg Petersen: Det er jo ikke en dybtgående reform af folkeskoleloven, der tilsigtes, og det ville ikke være rimeligt at komme ind på en principdebat om nogen af de store spørgsmål, der kunne skulle os; jeg for min part mener, at selv om vi må imødesee, at vi inden alt for længe kommer til at tage disse punkter op, så skal vi altså ikke fordybe os i dem ved denne lejlighed.

Jeg vil dog gerne gøre en bemærkning til hr. Dupont med hensyn til det, han sagde om den delte ordning kontra den udelte. Jeg har den opfattelse, at det ville være hensigtsmæssigt, om man endnu nogen tid lader de 2 principper stå over for hinanden, og så må vi se, hvilket af dem der i det lange løb bliver det stærkeste. Det kan være, at vi i løbet af et par år skal træffe en beslutning, men jeg mener, at der bør gå nogen tid endnu.

Hr. Dupont kom ind på nogle interessante betragtninger omkring skolens formålsparagraf, men jeg advarer meget imod, at vi interesserer os så stærkt for at formulere en række synspunkter om opdragelsen i en bestemt paragraf. Det er meget, meget svært, og når man ser, hvilken kritik der har været imod kapitlet i læseplansudvalgets betænkning om de almene synspunkter, virker det afskrækkende.

Må jeg sige med hensyn til det spørgsmål, der mest har været diskuteret, nemlig børnehaveklasserne, at jeg meget vel forstår den frygt, der er kommet til udtryk og de indvendinger, der rejses, og her støtter man sig i nogen grad på forsøgsudvalgets bemærkninger.

[Helveg Petersen.]

Der er imidlertid én ting, der for mig er meget, meget afgørende, og det er, at der ude omkring er en så stærk interesse for disse klasser. Jeg mener simpelt hen ikke, det er muligt at fortsætte med en forsøgsordning. Det ville ikke være muligt at forklare kommunerne, at de ikke må have lov til at oprette børnehaveklasser, og med de klausuler, der er hæftet herpå, nemlig at der skal være de nødvendige lokaler og legepladser o. s. v., mener jeg faktisk ikke, man skal gå dem imod på dette punkt; det ville ikke være gør ligt. Jeg forstår i hvert fald, at ministeren er ude for mange vanskeligheder med at forklare kommunerne, at de ikke kan få lov dertil. Jeg tror, at det, der foregår i disse klasser, nok skal finde sin form; det afgørende her er jo, om de, der varetager arbejdet i klasserne, har de fornødne kvalifikationer, og også det er der jo taget hensyn til, ved at man peger på, at de skal have deltaget i uddannelsen på et anerkendt børnehav- eller fritidshjemsseminarium eller på et småbørnslærerinde-seminarium.

Jeg mener, vi må acceptere ministerens forslag, men det er da klart, at jeg er meget villig til i udvalget at diskutere de betænkkeligheder, der måtte være. Skulle de vise sig at være uoverkommelige eller meget store, ja, så kan det få indflydelse på min holdning, men foreløbig er jeg afgjort af den opfattelse, at vi må give grønt lys, så kommunerne kan få lov til at oprette disse klasser.

Med hensyn til nogle af de andre bestemmelser skal jeg sige, at hvor det drejer sig om betaling for elever i de tilfælde, hvor kommunen ikke indretter undervisning for disse klassesettrin — det er 8.-10. klasserne — og eleverne søger til private eksamensberettigede skoler eller friskoler, mener jeg, at der er tale om en særdeles velbegrundet udvidelse. Det drejer sig jo her i væsentlig grad om at fastslå en praksis, som ministeriet allerede følger. Men alle disse regler omkring 8.-10. klasserne og deres forhold til efterskoler og ungdomsskoler og til private skoler, friskoler og realskoler, må vi se nærmere på. Det er rigtigt, som hr. Holger Hansen sagde, at det er meget indviklede spørgsmål. Jeg har en del problemer her, jeg gerne vil tage op, men venter med

det, til vi kommer i udvalget. Men generelt kan jeg sige, at jeg finder, at de bestemmelser, der nu er formuleret i lovforslaget her, er hensigtsmæssige og rimelige.

Må jeg gøre et par bemærkninger om det, der foreslås med hensyn til karakterer. Det er rigtigt at få fastslået, at der i de første 7 år skal anvendes udtalelser og ikke karakterer i tal. Det er også fornuftigt at få fastslået, at man i 8.-10. klasserne bør anvende talkarakterer ved bedømmelser i årets løb for de klassers vedkommende, hvor der skal afholdes afgangseksamen. Det kan godt være, at der er nogle, der synes, at man gør for meget ud af eksaminer og prøver i 8.-10. klasserne, men for mig står det sådan, at det har været en nødvendighed, at vi betrædte den vej i disse klasser, således at der blev rimelig mulighed for at sammenligne de beviser, man får fra 8., 9. og 10. klasserne, med beviser fra realafdelingen.

Det kan fastslås, at det er lykkedes at skabe en respekt omkring denne skoleafdeling, som man vel ikke turde forvente i 1958, og det er dog undgået at gøre disse klassesettrin til klasser, hvor eleverne lever under et stadigt pres og en stadig frygt for eksamen, selv om man har indført afgangsprøver. Det er lykkedes skolens folk at skabe prøveformer, der er hensigtsmæssige. Og må jeg så føje til, at jeg tror, at vi, når vi skal diskutere ændringer, også må til at se på den integration af 8.-10. klasserne og realafdelingen, som så meget tyder på vil komme, uden at jeg mener, at man i dag fra lovgivningsmagtens side skal gribe ind: vi skal endnu indhente yderligere pædagogiske erfaringer.

Jeg vil gerne, at vi i udvalget ser nærmere på de bestemmelser, der gælder for teknisk forberedelseseksamen. Jeg ved ikke, om det er nødvendigt at have særlige bestemmelser for den, men tror, vi skal se på problemet. Jeg minder om, at man jo startede teknisk forberedelseseksamen som følge af forslag i teknikumkommissionens betænkning, og det kan godt tænkes, at vi, hvis vi i dag skulle bygge teknisk forberedelseseksamen op, ville indrette den noget anderledes, end den blev i sin tid. Men det er forhold, som vi måske kan se nærmere på i udvalget.

Jeg har ingen kritiske bemærkninger om

[Helveg Petersen.]

princippet om, at man ansætter skoleinspektør, viceinspektør og førstelærer på den måde, at de får pligt til at gøre tjeneste ved en anden skole inden for kommunen eller skoleforbundet; jeg kan tiltræde dette forslag.

Med hensyn til bestemmelserne om bortfaldet af de 2 kr. pr. time ved undervisning i 8. og 10. klasserne mener jeg, at det er rimeligt at fjerne dette tilskud. Det er egentlig mærkeligt, at en sådan bestemmelse har stået i lovgivningen så mange år. Det har stimuleret kommunerne til at interessere sig stærkere for 8.-10. klasserne, og dermed har bestemmelsen gjort en udmærket indsats, men nu, efter at 8.-10. klasserne er blevet så stærkt forankret i skolebilledet, skulle tilskuddet ikke være nødvendigt mere.

Må jeg endelig om forslaget om, at der kan ydes byggetilskud i det tilfælde, hvor man inden for en kommune eller et kommuneforbund centraliserer, sige, at det er en rimelig ordning. I øjeblikket kan man jo ikke yde tilskud til en centralisering, når skolen er udbygget til fyldestgørelse af skolens krav. Vi står over for en yderligere centralisering, og her må man yde bistand fra lovgivningsmagtens side.

Med disse ord kan jeg tilsige mit partis velvillige stilling til de foreliggende forslag.

Sigsgaard: Ministeren indledte fremsættelsen med at omtale nogle mere principielle problemer i forbindelse med skoleloven. Konklusionen var, at der endnu ikke er grundlag for at foreslå vidtrækkende ændringer. Det skal jeg for så vidt tage til efterretning. Jeg vil dog gerne sige, at det ville være godt, hvis man så småt kunne gå i gang med at nedbryde det bås-system, der præger dansk skole, et bås-system, der ikke svarer til et dynamisk samfund, og som før eller siden vil blive nedbrudt. Jeg tænker her på den skarpe adskillelse mellem realafdelingen på den ene side og 8., 9. og 10. klasserne på den anden, hvilket hr. Helveg Petersen også var inde på.

På Emdrupborg har man gjort forsøg, hvor man lod elever fra 8.-10. klasserne med særlige forudsætninger og interesser for f. eks. engelsk læse dette fag sammen med elever fra realafdelingen og derpå lod dem gå op til realeksamen i faget. Samme forsøg

har man gjort med andre fag. Forsøgene er stort set faldet positivt ud, og det ser derfor ud til, at gennemførelse af en vis sam-læsning mellem elever fra de to linjer er særdeles hensigtsmæssig, og der skulle vel ikke være noget i vejen for, at man i fremtiden udskriver elever fra vore skoler, der i nogle fag har realeksamen, i andre afgangsbævis fra 9. eller 10. klasse. Jeg håber, at ministeren kan finde udveje for, at man i hvert fald i noget større omfang forsøger sig med en sådan båsenedbrydning, eventuelt i noget større omfang end hidtil laver forsøgsvirksomhed med det.

I samme forbindelse skal det siges, at delingen efter 5. klasse forekommer meget urimelig og skadelig, og at den snarest burde afskaffes. Jeg ved vel, at udviklingen også går meget stærkt i den retning, men på et eller andet tidspunkt må jo skridtet tages fuldt ud, så delingen afskaffes. Jeg bemærkede, at hr. Dupont var inde på tanker i samme retning.

Ministeren nævner også de forsøg, der på forskellige områder er i gang, og som kan bidrage til en belysning af de forskellige problemer. Det er efterhånden blevet almindeligt at sige, at svenskerne eksperimenterer for meget med deres skole; måske er det rigtigt, men når netop vi danskere er tilbøjelige til at påstå det, så hænger det måske sammen med, at vi har lidt dårlig samvittighed, fordi vi selv eksperimenterer for lidt og måske også for dårligt. Kommer der ikke i den nærmeste tid forslag, der sigter på mere dybtgående ændringer i skoleloven, håber jeg i hvert fald, at ministeren vil medvirke til en forstærket forsøgsaktivitet.

I forbindelse med børnehaveklasserne er der jo gjort en del forsøg. De har været stærkt kritiseret, og jeg tror også nok, der er grundlag for kritik; men der kan i hvert fald ikke herske tvivl om, at man overalt har været glad for børnehaveklasserne, sådan er jeg da orienteret, at de har været en succes. Man kan så fundere over, om der bør oprettes børnehaveklasser, når folkeskolens lokalesituation er så fortvivlet, som den er. Jeg mener, at de lokale myndigheder må tage stilling til det spørgsmål. I én kommune kan det være forsvarligt, i en anden ikke, og lovforslaget påbyder jo ikke kommunerne at oprette disse klas-

[Sigsgaard.]

ser; det giver dem mulighed derfor. Jeg må derfor støtte lovforslaget, for så vidt angår børnehaveklasserne.

Jeg finder imidlertid, at bemærkningernes ord om lokalernes indretning til børnehaveklasser bør understreges og senere udbygges. Alt for mange steder vil det ellers blive sådan, at klasserne får til huse i lokaler, der ikke er indrettet ordentligt til formålet, og i så fald har børnene langt bedre af at gå i en god børnehave. Det koster altså penge, hvis man vil have børnehaveklasser, og det skal koste penge, det skal siges helt klart. Det må ikke blive en billig måde til at tage brodden af børnehavemangelen. Jeg håber altså, at ministeriet vil stille store krav i denne henseende. I samme forbindelse skal det siges, at børnetallet må være lavt i disse klasser; lovforslaget nævner et absolut maksimum på 24, og jeg tror, at dette absolutte maksimum er lidt for højt, men det kan vi jo diskutere.

De øvrige ændringer, der er stillet forslag om, er nærmest ajourføringer, der er aktualiseret eller er nødvendiggjort af udviklingen.

Vedrørende 8.-10. klasserne kan SF støtte, at kommunernes økonomiske forpligtelser udvides, sådan at kommunerne skal betale for undervisningen af alle de tre årgange, også hvis den må finde sted på en privat skole, efterskole eller ungdomsskole. Når der stadig er en del af de unge, der forlader skolen efter 7. skoleår, er en af årsagerne økonomiske vanskeligheder i forbindelse med manglende skoleudbygning i mange kommuner.

Forbedringerne må derfor hilses velkomne; men det ville ikke være af vejen, hvis der også blev mulighed for at yde større stipendier til eleverne i disse klasser. Jeg ved vel, at det falder uden for debatten i dag, men jeg synes alligevel, det skulle siges; det er nemlig alt, alt for små beløb, der i dag kan ydes.

Den bestemmelse, der går ud på, at

medens kommunerne hidtil har skullet oprette 8. klasse, når 10 elever meldte sig, skal der nu kræves 20 elever, er jeg betænkelig ved. En forhøjelse er sikkert nødvendig set ud fra et samfundssynspunkt og også set ud fra et lærermangelsynspunkt, men fordoblingen synes jeg ser drastisk ud. Det spørgsmål tror jeg vi må have diskuteret i udvalget, og i den forbindelse må vi også have undersøgt, hvilke elevtal der arbejdes med i de forskellige 8. klasser rundt omkring i landet, og altså hvilken basis der er for forhøjelse her.

Bestemmelsen om, at der ikke fra 1. til 7. klasse må gives karakterer, er rigtig og påkrævet. De øvrige bestemmelser i samme paragraf må nok undersøges nøjere i udvalget.

Vedrørende forslagene om ophævelse af det særlige statstilskud til 8., 9. og 10. klasserne kan jeg sige, at de jo ser fornuftige og velbegrundede ud, idet jeg samtidig vil udtrykke håbet om, at det ikke vil medføre, at kommunerne bliver mindre tilbøjelige til at oprette disse klasser. Alligevel er det jo en større udgift, der påføres kommunerne i en tid, da mange af dem på grund af andre statsinitiativer har måttet sætte skatteprocenterne kraftigt op eller netop er i færd med at gøre det. Jeg er bange for, at mange kommunalfolk efterhånden føler sig noget forfulgt, og det er ikke en forfølgelse, der først og fremmest kommer fra undervisningsministeren, men i det hele taget fra statens side, og hvis vi ikke snart prøver på at afklare kommunernes problemer i relation til staten, risikerer vi at få pålagt ansvaret for en hel serie af nervesammenbrud, er jeg bange for. Der trænges til afklaring her.

Hvad angår de to små lovforslag, som vi også behandler her, tror jeg, at man i hvert fald skal vente med at sætte lovene i kraft til august 1967 — det er altså de to forslag om tokronen — i stedet for som foreslået august 1966. Kommunerne har jo nu lagt deres budgetter, så jeg synes godt, man kan tage det hensyn og undgå den lille irritation,

[Sigsgaard.]

der kan ligge i, at vi nu kommer i april eller maj, eller hvornår vi bliver færdig med det her, og vælter billedet på dette område.

Jeg kan med disse bemærkninger give tilsagn om, at SF vil være med til en velvillig behandling af lovforslagene.

Bækgaard: Mit parti kunne ikke støtte den nuværende lov, da den blev vedtaget i 1962. Siden da er der gået 3-4 år, og så er der jo ganske god grund til at se på virkningerne af loven, og jeg vil gerne begynde med at sige lidt om børnehaveklasserne.

Forsøgsudvalgets skrivelse, der er optrykt som bilag til lovforslaget, er interessant at læse, fordi den meget tydeligt giver udtryk for stor usikkerhed med hensyn til bedømmelsen af de ca. 100 igangværende børnehaveklasser, og det er vel egentlig kun med hensyn til den rent pædagogiske side, at udvalget har prøvet at finde frem til et resultat, hvad der altså ikke synes at være lykkedes, og der kan altså næppe her findes nogen begrundelse for den ønskede ændring. Det vil sige, at man ser bort fra et sagkyndigt udvalgs stillingtagen, men derimod tager hensyn til, som der står i bemærkningerne, den „positive interesse . . . hos forældre og skolemyndigheder“. Ærlig talt, jeg troede, at vi alle her i tinget var så nogenlunde enige i, at det er for at fremme børnenes tarv, vi giver love for børneundervisningen; men jeg har måske taget fejl. I den forbindelse kunne ministeren måske uddybe og dokumentere lidt nærmere, hvad positiv interesse er, og hvor den er kommet til udtryk.

Men der er jo en hel del andre problemer i forbindelse med oprettelsen af børnehaveklasser. Lad mig nævne lokale- og lærermangelen. I 1962 var disse to ting ikke uden grund stærkt fremme i debatten; flere ordførere var dengang bange for, at den ville blive yderligere forværret af den nuværende lov, og det har vel også i den forløbne tid vist sig at være tilfældet. For selv med større seminarie- og skolekapacitet har man vel knap kunnet følge med udviklingen.

Lad mig dernæst lige spørge, om det nu er rigtigt, at børn allerede fra 5½ års alderen skal samles i store skoleenheder

med 1.000 børn og derover. Personlig er jeg noget betænkelig ved den udvikling, at børnene i de nuværende 7 undervisningsklasser oplæres, og jeg havde nær sagt ensrettes, på samleband, for det kan jo næsten ikke undgås, selv om læreren gør sig al mulig umage for at give den enkelte elev er personligt præg. Her synes jeg, at Hollands skolevæsen har en helt anden målsætning, end vi har her i landet. Derved deler de deres skoler, så de for de første 6 årgange ikke bliver større end på ca. 250 elever, og Holland har jo som bekendt ikke mere arealenhed pr. indbygger end vi, tværtimod. Skal vi yderligere tilkoble børnehaveklasser til vore 7 klasser, bliver forskellen endnu større.

Jeg har ønsket at gøre disse bemærkninger, også fordi en læge på et af vore store hospitaler forleden fortalte mig, at de fik et stigende antal børn til behandling for dårlige nerver — det er vel det, man populært kalder stress — netop i alderen 6-8 år, fordi de havde tilpasningsvanskeligheder iblandt de mange kammerater i deres skoler.

Og til sidst, inden jeg forlader børnehaveklasserne, synes jeg, det kunne være meget nyttigt at vide, hvor eleverne i de igangværende 100 børnehaveklasser kommer fra. Er det fra hjem, hvor forældrene begge er udearbejdende? For mig at se er det vanskeligt for netop disse hjem at sende børn i skole for et tidsrum af 3-4 timer daglig. I mit parti er vi af den opfattelse, at findes der virkelig et så stort behov for børnehaveklasser, som ministeren giver udtryk for, bør vedkommende kommune holde dem adskilt fra de egentlige skoler og så i overvejende grad lade undervisningen foretage af børnehavelærerinder og småbørnslærerinder, eventuelt suppleret med lærerpensionister, der har helbred til og interesse for at påtage sig et sådant arbejde.

Efter disse bemærkninger om børnehaveklasserne vil jeg gerne sige lidt om 8., 9. og 10. klasserne. I 1962 var jeg meget betænkelig ved tendensen til, hvad jeg vil kalde mild undervisningstugt, og selv om jeg er meget glad for, at ministeren stadig ønsker, der skal være frihed til at vælge 8., 9. og 10. klasse, kan jeg ikke helt frigøre mig for den tanke, at de mange, der, siden den nuværende lov blev vedtaget, har fortsat i disse

[Bækgaard.]

klasser, i mange tilfælde har gjort det, fordi deres forældre ønskede det; om det så har været af omsorg for barnet eller slet og ret af kutymehensyn, skal jeg ikke komme nærmere ind på.

Jeg synes, det må være på sin plads, at den redegørelse, som overlæge H. Lebel, Århus, har offentliggjort i Ugeskrift for Læger den 18. november 1965, en undersøgelse af elevers medicinske, sociale og skolemæssige forhold i perioden 1960-1964, kommer med i drøftelsen, når 8. og 9. og 10. klasse er til debat. Resultatet af undersøgelsen er ret klart, idet ca. 10 pct. af eleverne er skoletrætte i 14 års alderen. Det er absolut en dårlig tjeneste at gøre disse elever at holde dem i skolen, og i de allerfleste tilfælde er det vel også nedbrydende for samarbejdet i klassen, når der er et par skoletrætte imellem eleverne. Her tror jeg der må gøres et oplysningsarbejde for at gøre det klart for skoletrætte elever og måske endnu mere for deres forældre, at det rigtige for dem ville være at forlade skolen ved udgangen af 7. klasse, for man må jo endelig ikke glemme, at unge, som skal ud i erhverv, har behov for at have prøvet livets vilkår ude i det praktiske arbejde i langt højere grad end de elever, som vælger den boglige linje.

Endelig har vi jo så vore ungdoms- og efterskoler til på en god måde at supplere uddannelsen på disse alderstrin, så f. eks. skoletrætte elever, der er ophørt med skolegang efter 7. klasse, kan få nyt mod på uddannelsen. Jeg vil gerne anmode det kommende udvalg om at indkalde vore erhvervsvejledere til en drøftelse, fordi jeg ved, at de har et problem med hensyn til de forholdsvise 7. klasses elever, som ønsker en erhvervspræget uddannelse; det gælder især landbrugsuddannelsen. De forskellige skoler kan ikke oprette særlige klasser for disse elever, fordi elevtallet er for lille, og det bliver endnu værre efter forslaget her, hvor grænsen for kommuners pligt til at oprette 8. klasse sættes op fra 10 til 20 elever. Her var der måske en anledning til at omsætte den megen tale om ungdoms- og efterskoler store betydning i handling, ved at skolerne fik pligt til at henvise til uddannelse på en eller flere ungdoms- og efterskoler, en uddannelse, som kommunerne selvfølgelig

bør have pligt til at bekoste. Jeg har nemlig bragt i erfaring — og er blevet yderligere støttet af læserbreve i dagspressen — at skolerne i mange tilfælde forsømmer denne vejledningsopgave. Årsagerne hertil kan være flere, det kan man så selv give sig til at spekulere over.

Igennem et sådant samarbejde kunne man etablere en fælles undervisningsplan, så elever frit kan vælge mellem et ungdoms- eller efterskoleophold i 8.-9. eller 10. skoleår og så tage den endelige afgangsprøve hjemme ved skolen. Derved var spørgsmålet om et afgangsbevis fra ungdoms- og efterskolen løst, og det kunne måske klare et og andet for disse skoler, som jeg i øvrigt mener fortsat bør stå frit i deres bedømmelser af eleverne.

Efter disse bemærkninger vil man forstå, at de uafhængige anser en lovgivning af den art, som vi har til behandling her, for meget problemfyldt, og selv om vi er enige med ministeren i, at det er bedst at lade spanskrøret ligge foreløbig, så tror jeg næppe, at vi kan støtte lovforslaget i dets nuværende form. Derimod kan vi støtte lovforslagene om ungdomsskoler og aftenskoler og om tilskud til Københavns kommunale skolevæsen.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg vil gerne takke for den, jeg har vel lov at sige stort set velvillige indstilling fra næsten alle partiers side til de allerfleste punkter i de lovforslag, der foreligger her, og det vil vel sige, at der vil være grundlag for et roligt og lidenskabsløst udvalgsarbejde om de ting, der er lagt op til. Det er rigtigt, at der ikke er strukturproblemer i skolelovsforslaget, som det ligger her. Jeg kan også føje til, at jeg tror, ordførerne vil være enige med mig i, at det ikke ville have været rimeligt, hvis der var strukturproblemer i det, så at komme med lovforslag, der kan nå at få — hvad skal vi sige? — 2½-3 måneders behandling i tinget, så alene af den grund har det været mig magtpåliggende, at vi holdt os til det, som vi anså for mest påkrævet i denne omgang.

Hr. Dupont nævnte en række punkter, som han gerne så vi tog op i udvalget, og det er jeg selvfølgelig parat til; jeg tænker på reglerne om afstemningen vedrørende delte og udelte klasser, hvor vi har adskillige

[Undervisningsministeren.]

overvejelser, som vi gerne vil indvie udvalget i. Det samme gælder spørgsmålet om befordring af eleverne. Jeg kan sige i denne sammenhæng, at vi har arbejdet meget med dette problem, men altså desværre uden at kunne finde en løsning i første omgang. Fru Ellen Strange Petersen spurgte, om der ligefrem var forbud mod, at kommunerne selv løste problemet, om jeg må sige det sådan. Det er der ikke i folkeskoleloven. Det ligger vistnok noget uafklaret, men vi kan jo prøve, om vi i udvalget kan få lidt nærmere rede på, hvad man vil sige fra de kommunale tilsynsmyndigheders side. Det er udelukkende dér, der ligger et problem, i det omfang der i det hele taget ligger et problem. Der er intet i folkeskoleloven, der hindrer det; men jeg har ikke udenad eksempler på, at man enten har sagt ja eller nej, så det må vi vende tilbage til.

Hr. Dupont efterlyste et udvalg om 5 dages ugen. Jeg vil gerne sige, at vi har et sådant udvalg, idet læseplansudvalget har nedsat et underudvalg, der arbejder med 5 dages ugen. Jeg er helt enig i, at udspillet må komme fra erhvervslivet; det kan ikke være noget, skolen skal sætte i gang. Men den dag, 5 dages ugen bliver almindelig i erhvervslivet, vil det ikke være muligt at opretholde 6 dages ugen i skolen. Det, som udvalget arbejder med, er, på hvilken måde man bedst kan forberede sig på den situation, og det glæder mig at se, at man rundt omkring i stadig stigende grad forstår, at udbyttet af skolegangen ikke afhænger af antallet af timer, elevernesidder i klassen, men er helt afhængigt af, hvordan man får sat eleverne i gang. Jeg tænker på nogle af de planer, der er fremme, som jo er planer af en anden art, men inde på samme emne: en skema fri arbejdsdag, hvor man altså netop mener, at man ved at fjerne en række timer fra ugeplanen for så vidt kan få mere glæde af det både for eleverne og for skolen. Det antyder noget om, at det vil være rimeligt at se lidt mere nuanceret på 5 dages ugen end den indstilling, man somme tider møder: at med de pensa, man har, er det umuligt, hvis man skal nå det hele. Hvem har sagt, man skal nå det hele, og hvad er det for et hele, man skal nå? Det kunne jeg godt lide at vide. Det vigtigste må vel være at få lært børnene

og de unge, hvordan de selv kan tilegne sig nogen viden. Men som sagt, vi har udvalget.

Jeg er helt enig i de synspunkter, hr. Dupont kom ind på vedrørende vigtigheden af opdragelse til demokrati. Formålsparagraffen vil jeg meget gerne være med til at se på, men jeg tror, det er rigtigt, som hr. Dupont sagde, at vi ikke skal ændre i denne omgang. Der bliver rigeligt med arbejdsopgaver for udvalget i de måneder, der kan blive. Jeg har selv studset ved f. eks. den forskel, der er på vor formålsparagraf og formålsparagraffen i Norge og Sverige, hvor hjemmene og samarbejdet med hjemmene — noget af det, hr. Dupont var inde på — direkte er omtalt i skolens formålsparagraf. Man kan selvfølgelig sige, at vi godt kan have et godt samarbejde, fordi det ikke står i paragraffen, det er jeg da enig i; men i og for sig var det jo nok naturligt, at vi engang fik en passus herom sat ind.

Hr. Holger Hansen var lidt usikker over for børnehaveklasserne; men jeg synes ikke, det er rigtigt, når hr. Holger Hansen sagde, at vi går på tynd is; det mener jeg ikke er rigtigt. Jeg mener heller ikke, det er rigtigt, at vi er ude at svømme, det er jo sådan næste fase, idet alle, der har arbejdet med børnehaveklasser — alle uden undtagelse — har udtalt sig positivt. Når forsøgsudvalget udtaler sig sådan en lille smule usikkert eller tøvende, eller hvilket udtryk man nu vil bruge — jeg har med vilje optrykt forsøgsudvalgets skrivelse i lovforslaget, for så kan hver enkelt selv dømme om, hvad det er, forsøgsudvalget har sagt — vil jeg gerne sige, at det forstår jeg overmåde godt. Det er kun 3 år siden, vi begyndte eller, ja, 3 år, ordningen har kunnet fungere, og forsøg i den forstand, at man igennem en årrække har kunnet følge, om nu de børn bærer sig helt anderledes ad op igennem skolen, hvordan deres skoleforløb bliver og sådan noget, det har man ikke kunnet lave på 3 år. Så må forsøgsudvalget næsten nødvendigvis komme og sige, at forsøg i den forstand, at vi igennem en lang årrække har kunnet følge dette, har der ikke været mulighed for.

Men det, som jeg synes er meget afgørende, og som for mig betyder meget — nu kan vi jo drøfte det nærmere i udvalget — det er, at det har ikke været muligt til

[Undervisningsministeren.]

dato at finde nogen udtalelser fra lærere, fra skoleledere, fra forældre de steder, hvor man har haft børnehaveklasser, hvor man ikke har sagt, at man var glad for dem, og at de løste mange problemer i overgangen til skolen. Derfor mener jeg alligevel at være på ganske fast grund.

Hr. Holger Hansen spurgte, hvor mange penge der lå i den berømte tokrone. Det drejer sig om sådan noget som 5½ mill. kr. på årsbasis; det er dog en slags penge. Jeg skal ikke på nogen måde prale af forslaget, men jeg mener dog, at det var forslag af den art, vi en gang imellem skulle have nogle flere af. Her er altså en ordning, som alle — det er jo også her kommet til udtryk fra hr. Holger Hansen — er enige om tiden er løbet fra; den er lavet for 30 år siden i en anden situation med et formål og en idé, og i dag er den uden nogen idé. Så siger man: ja men lad os dog så stryge den og bruge de penge på en anden måde eller lade være at bruge dem, alt efter hvad nu situationen er til. Det drejer sig altså dog om et beløb på 5½ mill. kr.; det er jo ikke småpenge.

Må jeg i den sammenhæng gøre en bemærkning til fru Ellen Strange Petersen, som spurgte, om man ikke kunne lade være at lade det få virkning for København før 1967, og til hr. Sigsgaard, som sagde, om man ikke kunne lade være at lade det få virkning i øvrigt for 1967. Man kan jo ikke undtage København, det er jo helt klart; enten skal bestemmelsen have virkning for alle nu, eller også skal den have virkning for ingen nu, og jeg vil meget henstille, at vi følger forslaget på dette punkt. Jeg ved ikke, hvor jeg skal skaffe de 3 millioner, som det kan dreje sig om i resten af dette finansår, hvis loven først skal have virkning fra 1967. Det er jo ikke sådan, vil jeg tro, at der er nogen, der vil hjælpe mig særligt med at skaffe dem, og jeg har dem ikke. Men lad os nu foreløbig drøfte det i udvalget.

Hvad angår spørgsmålet om, hvordan det går med realskolernes tilskud, kan jeg sige, at det udvalg, der arbejder med alle de private skolers tilskud, er ret langt fremme i sit arbejde, og der ventes med megen utålmodighed på det fra alle de private skoleformers side. Jeg tør ikke her give nogen

dato; om jeg er i stand til i udvalget at komme det lidt nærmere, skal jeg se på.

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om børnehaveklasserne. Når der bliver sagt, at det var åbenbart et meget broget billede, har jeg jo for så vidt allerede svaret. Det er ikke broget, hvis vi spørger forældrene til børnene, hvis vi spørger skolemyndighederne, hvis vi spørger lærerne, hvis vi spørger skolelederne. Så er det helt enstemmigt. Det synes jeg må gå ind i vore overvejelser, og det forstod jeg også der var vilighed til.

Til den tanke, at det skulle blive overklassebørnehaver, således som fru Ellen Strange Petersen var inde på, vil jeg gerne sige, at når man det sted, hvor man har haft børnehaveklasserne længst, nemlig i Esbjerg, simpelt hen har 100 pct. tilslutning — det er muligt, det kun er 95 pct., men jeg tror, det er 100, samtlige børn i sådan en ganske almindelig by — så tyder det jo ikke på, at det er overklassebørnehaver; det er der heller ikke noget andet der tyder på.

Fru Ellen Strange Petersen spurgte dernæst, hvorfor der ikke var kvinder med i — om jeg så må sige — udvalget om de slående argumenter. Det er jo også et naturligt spørgsmål at stille, men det er i og for sig ikke ministeriets skyld; der er tre repræsentanter for Danmarks Lærerforening, der kunne der jo godt have været en kvinde, det er der altså ikke, og der er repræsentanter en række andre steder fra. Sekretæren er en kvinde, og jeg synes, hendes hånd også kan spores i betænkningen.

Hr. Sigsgaard var inde på nogle pædagogiske betragtninger, og jeg kan kun sige: enig! Det gælder om at nedbryde „båsesystemet“, som hr. Sigsgaard sagde — man kan bruge hvilket udtryk man vil — men altså at fremme en integrering på de tre ældste trin, 8., 9. og 10. Jeg er ikke i tvivl om, at i løbet af forholdsvis få år har vi en folkeskole, hvor 8., 9. og 10. trin er integreret, hvor eleverne har en kerne af fag, de skal have, og derudover vælger deres fag, nogle fag på det, vi i dag kalder realeksamensniveau, nogle fag på andre niveauer, sådan at man ikke får den nuværende deling i realeksamensbørn og børn udgået fra 8., 9. og 10., men at en elev forlader sin

[Undervisningsministeren.]

folkeskole med et personligt afgangsbrev, om jeg må sige det sådan. Jeg forstod, det var noget af det, hr. Sigsgaard ville ind på; jeg er 100 pct. enig, og jeg er sikker på, det kommer meget hurtigt. Jeg tror nok, at vi på et eller andet tidspunkt kan blive nødt til at lovgive, men det er situationen ikke moden til; det forstod jeg også vi var enige om, og kan vi fremme forsøgsvirksomhed på dette felt som på andre felter, så vil jeg også gerne være med til det.

Jeg er også helt enig i de bemærkninger, der faldt om delingen efter 5. klasse. Det er ikke nogen heldig deling, og jeg er glad for, at udviklingen går så stærkt væk fra den, som den gør.

Vedrørende spørgsmålet om at ændre det elevtal, der giver kommunerne pligt til at oprette 8. klasse, fra 10 til 20 vil jeg gerne gøre opmærksom på en lille misforståelse, som forholdsvis let kan opstå. Det er ikke sådan, at man ikke fremtidig vil kunne godkende 8. klasser med næsten så små elevtal, det skal være. Det er kommunens pligt til at oprette, der går op til 20. Og derfor skulle der formentlig ikke være betænkeligheder ved denne regel. Det er pligten, der først indtræder ved et elevtal på 20, men der er givet dele i landet, hvor man fortsat vil være nødt til at godkende klasser med et lavere elevtal end det, der er tale om her.

Hr. Bækgaard var inde på nogle kritiske bemærkninger om børnehaveklasserne og spurgte, om vi virkelig ville se bort fra et sagkyndigt udvalgs udtalelse til fordel for forældrenes positive interesser. Nu har jeg megen respekt for sagkundskaben, men jeg må tilstå, at jeg mener, at ulykken var til at overse, hvis vi virkelig i en skolesag stod med et klart udtryk for forældrenes positive interesser på den ene side og et sagkyndigt udvalg på den anden. Så tror jeg næsten, jeg kan gætte på, hvad jeg vil lytte til, og det undrer mig egentlig, at en så uafhængig røst som hr. Bækgaards kan være mere bundet af sagkundskab og organisation, end jeg er det. Jeg tror heller ikke, der er fare for, at børnene bliver ensrettet i børnehaveklasserne. Jeg tror i det hele taget ikke, børn bliver ensrettet i danske skoler. De bliver i ordets bedste forstand opdraget til at blive uafhængige, når de bliver voksne.

Hr. Bækgaard var inde på spørgsmålet om skoleoverlæge Lebel's redegørelse. Den vil jeg gerne omtale, og jeg er glad for at få lejlighed til at gøre det. Hr. Bækgaard var inde på, hvad overlæge Lebel siger, men han kom ikke ind på, hvad han ikke siger, nemlig: hvordan skal vi så løse problemerne? Og dér tror jeg at hr. Bækgaard vil give mig ret i at der er ikke rigtig noget at hente. Det er sådan en situationsbeskrivelse, men der er ingen løsning i den. Hr. Bækgaard kom heller ikke ind på, hvad skoleoverlæge Lebel siger ud over det, der blev sagt her, nemlig at der ligger et problem for de børn, vi i dag kalder skoletrætte, et problem, som må løses. Og dér tror jeg at den vej er rigtig, jeg er inde på, og som vi har bedt et udvalg under direktør Hans Jensens ledelse arbejde med, at vi siger: disse unge skal ikke nødvendigvis fortsætte i folkeskolen. Vi skal netop, som hr. Bækgaard var inde på det, drage efterskole, ungdomsskole, faglige uddannelser, og hvad der ellers kan være tale om, med ind, sådan at man præsenterer for de unge en lang række uddannelsesmuligheder. Det tror jeg er vejen ud; det er det, skoleoverlæge Lebel ikke føjer til, men som jeg synes må føjes til, når hans navn bringes ind i debatten.

Jeg skal nøjes med disse meget få bemærkninger; jeg tror, at ordførerne vil give mig ret i, at det meste af det, der har været fremme, bedst egner sig til nogle spørgsmål til mig i udvalget og nogle svar og drøftelser dér. Jeg siger som sagt tak for den alt i alt positive indstilling. Disse lovforslag er jo kun nogle få af de mange forslag til ændring af skoleloven, vi må vænne os til i de kommende år som led i den løbende reform af vor skolelovgivning, der er helt nødvendig i den udvikling, vi er inde i.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (From): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de 3 lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om Danmarks Statistik.

Valgt blev: *Erling Olsen, Poul Dalsager, Lis Groes, Egon Jensen, Anker Jørgensen, Peter Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Teichert, Ib Thyregod, A. Chr. Andersen, Jens Frandsen, Axel Kristensen, Haunstrup Clemmensen, Knud Bro, Jørgen Jensen, Bawnsgaard og Poul Dam.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om oprettelse af en landsskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v.

Valgt blev: *Peter Nielsen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Egon Jensen, Herlöv Larsen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Foged, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Finn Poulsen, Jacob Sørensen, Hagen Hagensen, Asger Jensen, Jørgen Jensen, Axel Sørensen og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om indskud på kapitalbindingskonti.

Valgt blev: *Holger Eriksen, Lis Groes, Ove Hansen, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen, Erling Olsen, Tastesen, Foged, Henry Christensen, Jens Chr. Christensen, Ib Thyregod, Haunstrup Clemmensen, Hagen Hagensen, Thestrup, Bawnsgaard og Aksel Larsen.*

Første næstformand (From): Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 24. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1966 til 31. marts 1967.

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udlån til sammenlægning, supplerings samt oprettelse af mindre jordbrug m. m.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om nedlæggelse af statsbanestrækningerne (statsbanerne) Høbro-Løgstør og Tommerup-Assens.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om centre for højere uddannelser.

5) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen,

forslag til lov om ændring i lov om ungdomsskoler og aftenskoler m. v.

og

forslag til lov om ændring i lov om statstilskud til Københavns kommunale skolevæsen.

Mødet hævet kl. 16³⁵.

80. møde.

Torsdag den 24. marts kl. 13.

Formanden: Udvalget angående den af statsrevisorerne afgivne betænkning over statsregnskabet for finansåret 1963-64 har afgivet betænkning. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Viola Nørløv har meddelt mig, at hun ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren medvirke til at søge den særlige sagkundskab vedrørende lejlig-heders brugsværdi, kvinder er i besiddelse af, nyttiggjort ved udpegnings af medlemmer til de kommende vurderingsnævner i henhold til boligforliget?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Aksel Larsen har meddelt mig, at han ønsker til ministeren